

# نبود برنامه ملی برای گردشگری مهمترین مشکل توسعه صنعت گردشگری ایران است

اشاره:

ایران با فرهنگ غنی ایرانی - اسلامی، جاذبه‌های فراوانی برای جهانگردان سراسر دنیا دارد. تاریخ هشت هزار ساله ایران، وجود آثار باستانی فراوان در کشور، جاذبه‌های گردشگری ویژه مسلمانان به خصوص شیعیان جهان (اماکن متبرکه) و آب و هوای دلپذیر و چهار فصل ایران، از جلوه‌های درخشانی است که سلیقه هر بازدیدکننده خارجی را در سفر به ایران تأمین می‌کند. با این وجود مشکلاتی نیز فرا روی توسعه صنعت گردشگری ایران می‌باشد که سبب شده از تولمندی‌ها، قابلیت‌ها و مزیت‌های موجود در این بخش به نحو مطلوب استفاده نشود و درآمد حاصل از گردشگری سهم ناچیزی در درآمدهای ارزی کشور داشته باشد.

در ارتباط با جاذبه‌های گردشگری ایران و موانع و مشکلات توسعه صنعت گردشگری ایران، خبرنگار نشریه «بهررسی‌های بازرگانی» با آقای مهندس محمد معزالدين معاون وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و رئیس سازمان ایرانگردی و جهانگردی گفت‌وگویی دارد که با هم می‌خوانیم.

■ امکانات موجود در کشور برای پذیرش گردشگران خارجی در سال‌های اخیر چه تغییری داشته و وضع امروز را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

ا. پس از خاتمه جنگ تحمیلی و در قالب برنامه‌های اول و دوم توسعه، ساختارهای مورد نیاز بخش جهانگردی به میزان قابل توجهی فراهم شد.

هم‌اینک نسبت به زمان جنگ شرایط بهتری در زمینه برق، آب، مخابرات، جاده، ناوگان‌های حمل و نقل زمینی، هوایی و دریایی وجود دارد، به طوری که هر روز دگرگونی در این زمینه‌ها و توسعه آنها را شاهد می‌باشیم.

با توجه به این موارد، جهانگردی می‌تواند به عنوان یک منبع عظیم ارزی در نظر گرفته شود.

در شرایط کنونی در زمینه اقامتگاه‌های قابل قبول جهانگردان

محدودیت داریم، اما ظرفیت موجود نیز کمتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. ایران به ویژه از نظر پراکنش اقامتگاه‌ها (هتل‌ها) محدودیت‌های چشمگیری دارد.

در حال حاضر حدود ۶۰ هزار تخت قابل قبول برای خدمات گردشگری در کشور وجود دارد، اما به دلیل فقدان پراکنش متناسب در سطح کشور، به خصوص در شهرهای جهانگردپذیر، از ظرفیت کنونی کمتر استفاده می‌شود.

■ **ارایه خدمات به گردشگران در شهرهای بزرگ ایران چه میزان است؟**

□ با آنکه بخش کمی از ظرفیت کنونی خدمات گردشگری مورد استفاده قرار می‌گیرد، اما این آمادگی وجود دارد که در تهران روزانه ۱۰ هزار گردشگر، در اصفهان ۷ هزار، در جزیره کیش ۸۵۰۰ و در مشهد نزدیک به ۱۰۰ هزار گردشگر

پذیرایی شوند.

ناموزونی پراکنش اقامتگاه‌ها یکی از مشکلات عمده صنعت گردشگری ایران است. اصولاً موضوع گردشگری دارای بحث قابل توجه و جداگانه‌ای است، زیرا در سال‌های متفاوت گاهی اوقات ۱۰ تا ۱۲ میلیون زایر به مشهد سفر می‌کند و یا در قم گاهی مواقع سالانه تا ۱۶ میلیون نفر زایر دیده می‌شود.

همان‌طور که گفته شد، ظرفیت بسیار کمی از توانمندی (پتانسیل) موجود استفاده می‌شود. در دو سال گذشته کشور از نظر جذب گردشگران خارجی با رشد بسیار بالایی به میزان ۲۵ درصد برخوردار بود که این میزان از پیش‌بینی‌های بین‌المللی بسیار بالاتر بوده است.

در پیش‌بینی‌های بین‌المللی رشد

رشد در برخی سال‌ها کمی متفاوت می‌شود، اما در طول برنامه سوم نزدیک به ۱۳ میلیون و ۶۰۰ هزار جهانگرد خارجی وارد کشور شده و به این رقم دسترسی پیدا

**○ رشد جذب گردشگران فارسی به ایران در پیش‌بینی مراکز بین‌المللی بین ۳ تا ۵ درصد برآورد شده بود. در حالی که در دو سال گذشته این رشد به ۲۵ درصد رسید.**

موضوع جذب گردشگر را سامان دهیم، در شرایط کنونی قدرت پذیرش دو

جذب گردشگران برای ایران بین ۳ تا ۵ درصد برآورد شده بود.

ایران را در سراسر جهان می‌شناسند، اما به دلیل تصویر بدی که از آن در دوران جنگ تحمیلی در

سطح جهان به وجود آوردند، با مشکل جذب جهانگرد مواجه است.

با نگاهی به آمارها، به نظر می‌رسد میزان متوسط استفاده از واحدهای اقامتی در شهرها متفاوت است، برای مثال، در تهران از ظرفیت‌ها کمتر از ۵۰ درصد استفاده می‌شود. این رقم برای مشهد ۲۵ تا ۳۰ درصد است. این امر باید به عنوان یک سرمایه ملی به طور جدی مورد توجه مسئولان امر قرار گیرد.

اصولاً توسعه صنعت گردشگری از اهمیت بسیار بالایی در افزایش بهره‌وری ملی برخوردار است و باید مورد توجه سرمایه‌گذاران و برنامه‌ریزان ملی قرار گیرد.

فقدان استفاده از ظرفیت‌های موجود در ناوگان هوایی نیز وجود دارد، به طوری که هم‌اینک سالانه حدود ۲۰ درصد ظرفیت هوایی موجود در شرایط ایده‌آل مورد استفاده قرار نمی‌گیرد. اگر این ظرفیت مورد استفاده قرار گیرد، کارکرد ناوگان هوایی اقتصادی‌تر می‌شود و توسعه بیشتری پیدا خواهد کرد.

در حوزه برنامه‌ریزی جذب جهانگرد که در حقیقت دفاتر خدمات جهانگردی می‌باشد، سرمایه‌گذاری قابل توجهی توسط بخش خصوصی انجام شده است، اما به دلیل کمی شمار جهانگردانی که از ایران دیدن می‌کنند، این سرمایه‌گذاری آن طور که باید و شاید مورد استفاده قرار نمی‌گیرد.

به طور کلی مجموعه سرمایه‌گذاری که در حال حاضر انجام شده است، نشان می‌دهد اگر کمی سختی را تحمل کنیم و با یک برنامه‌ریزی و مدیریت برنامه‌ای

۱۰ میلیون جهانگرد خارجی در سال به راحتی ایجاد می‌شود.

اگر جهانگردان به صورت غیربرنامه‌ای وارد ایران شوند، به دلیل محدودیتی که در رابطه با واحدهای اقامتی وجود دارد، ممکن است مشکلات عدیده‌ای پدید آید.

**■ به نظر شما حداقل درآمد حاصل از جذب یک جهانگرد برای یک روز اقامت در ایران چه میزان محاسبه می‌شود؟**

۱۱ برای تمامی دست‌اندرکاران اقتصاد ملی روشن شده است که حداقل درآمد ناشی از جذب یک جهانگرد برای یک شب اقامت در ایران رقمی بین ۱۰۰ تا ۱۵۰ دلار است.

این پول وارد چرخه اقتصاد ملی می‌شود و اگر سوغات و هزینه‌های جانبی آن را در نظر بگیریم، گاهی اوقات به طور متوسط و بر اساس برآوردهای غیررسمی تا حدود ۳۰ درصد به این رقم اضافه می‌شود.

این ارقام نشان‌دهنده آن است که از یک جهانگرد به راحتی می‌توان روزانه تا ۱۷۰ دلار درآمد کسب کرد که اگر متوسط اقامت جهانگردان را ۶ تا ۷ روز در نظر بگیریم، از یک جهانگرد نزدیک به ۱۰۰۰ دلار وارد چرخه اقتصاد ملی می‌گردد که صرف اقامت، غذا، هزینه‌های حمل و نقل و خرید سوغات می‌شود.

**■ رشد جذب جهانگرد در برنامه سوم چگونه پیش‌بینی شده است؟**

□ سازمان ایرانگردی و جهانگردی پیش‌بینی کرده است در سومین برنامه توسعه کشور، جذب گردشگر با یک رشد ۲۲/۵ درصدی مواجه شود. این میزان

می‌شود.

برای سال ۱۳۷۹ که نخستین سال اجرای برنامه سوم توسعه می‌باشد، پیش‌بینی می‌شود یک میلیون و ۷۰۰ هزار جهانگرد از ایران دیدن کنند و سال پایانی برنامه که سال ۸۳ است، چهار میلیون جهانگرد ورودی خواهیم داشت.

بر اساس ضوابط معمول و طبیعی جهانی در رابطه با درآمد ملی، ایران جزو کشورهایی محسوب می‌شود که از هر جهانگرد با متوسط اقامت ۶ روز، ۵۰۰ دلار عایدی دارد.

این رقم نشان می‌دهد حداقل در سال پایانی برنامه سوم به حدود ۲ میلیارد دلار درآمد از جذب گردشگران خارجی نزدیک می‌شویم.

برآوردهای کارشناسی غیررسمی سازمان ایرانگردی و جهانگردی نشان می‌دهد یک جهانگرد وقتی وارد ایران می‌شود تا ۳۰۰۰ دلار نیز هزینه می‌کند. برخی جهانگردان وقتی در ایران اقامت می‌گزینند، خریدهای تقریباً گزافی انجام می‌دهند. نکته‌ای که این روزها روی آن تبلیغات عمیق شده و در سطح جهان نیز جای خود را باز کرده، این است که ایران کشور بسیار مناسبی برای خرید است. این موضوع بارها از سوی وزرای جهانگردی کشورهای مختلف و نیز جهانگردانی که وارد ایران می‌شوند، اعلام شده است.

**■ از لحاظ جاذبه‌های جهانگردی، ایران در بین کشورهای اسلامی چه جایگاهی دارد؟**

□ ایران به عنوان یک کشور اسلامی به راحتی می‌تواند بازار گردشگری مسلمانان جهان را تحت تأثیر قرار دهد.

در اولین نمایشگاه بین‌المللی گردشگری در کیش، این موضوع به‌وضوح آشکار شد که بازار گردشگری مسلمانان جهان به ویژه کشورهای عربی خلیج فارس، تشنگی خاصی برای دیدار از ایران دارد. با توجه به چهار فصل بودن ایران، این امکان باید برای افرادی که در کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس اقامت دارند، فراهم شود تا از امکانات طبیعی ایران در کنار امکانات فرهنگی آن دیدن کنند.

در اولین نمایشگاه جهانگردی ایران در جده نیز شاهد استقبال چشمگیر مردم عربستان سعودی برای ورود به ایران بودیم. برآوردهای سازمان ایرانگردی و جهانگردی نشان می‌دهد در سال ۱۹۹۸ نزدیک به ۲۰ میلیون مسلمان از کشورهای اسلامی به خارج از کشور خود سفر کرده‌اند.

دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی معتقد است ارقام خروجی مسلمانان از کشورهای خود بیش از این مقدار است و اگر ایران آمادگی‌های لازم را پیدا کند، به یقین مسلمانان با خانواده‌های خود به راحتی از مظاهر طبیعی ایران استفاده می‌کنند و به خرید می‌پردازند.

### ■ جایگاه ایران را در بین کشورهای جهانگردپذیر چگونه ارزیابی می‌کنید؟

□ ایران از نظر قدمت تاریخی، یک تاریخ ۸ هزار ساله را با سند در سطح جهان ثبت کرده است.

این امر نشان می‌دهد ایران جزو کشورهای صدرنشین از نظر جاذبه‌های گردشگری قرار دارد.

ایران در آینده مورد توجه جدی جهانگردان کشورهای بزرگ قرار خواهد گرفت. هم‌اینک در برآوردهای سازمان جهانی جهانگردی، قرن ۲۱، قرن میراث‌های فرهنگی در امر گردشگری پیش‌بینی شده است، چرا که به دلیل بالا رفتن اطلاعات و آگاهی مردم، علاقه‌مندی آنان به دانش‌های تاریخی بیشتر می‌شود.

با یک نگاه منطقی به موضوع گردشگری، به‌طور قطع صنعت گردشگری می‌تواند در صدر جدول صادرات غیرنفتی ایران قرار گیرد.

درآمد جهانگردی در سطح جهان جزو صادرات نامرئی محسوب می‌شود و با توجه به تبلیغات بسیار خوب و سیاست‌های به‌موقع دولت، شرایط مناسبی برای آنکه ذهنیت عمومی مردم دنیا نسبت به ایران مثبت شود، وجود دارد.

### ■ آیا می‌توان تراز بازرگانی منفی با برخی از کشورها را از طریق جاذبه‌های گردشگری بهبود بخشید؟

□ هم‌اینک تراز بازرگانی ایران با استرالیا منفی است، زیرا ایران سالانه مقادیر قابل توجهی گندم از این کشور وارد می‌کند.

امکان مثبت کردن این تراز با استرالیا از راه‌های دیگر بسیار مشکل است، اما وقتی سازمان ایرانگردی و جهانگردی پیشنهاد داد که گردشگری می‌تواند به عنوان یکی از اقلامی که تراز بازرگانی بین دو کشور را مثبت کند، قلمداد شود، وزارت امور خارجه استرالیا از آن استقبال بسیار خوبی کرد.

سازمان ایرانگردی و جهانگردی هم‌اکنون در حال ساماندهی این امر است تا در آینده بتوان با حمایت دولت استرالیا و برنامه‌ریزی‌های تبلیغاتی آنان، جریانی از سفر جهانگردان استرالیایی به سوی ایران هدایت شود. این برنامه در نقاط دیگر جهان به‌ویژه در کشورهای اسلامی نیز قابل پیاده کردن است.

این کار از حدود یک سال قبل تحت عنوان عبور دادن (ترانزیت) حجاج از کشور مالزی آغاز شده و اکنون برای سنگاپور در حال برنامه‌ریزی هستیم.

امید می‌رود با سفر وزیر امور خارجه به اندونزی، زمینه‌های لازم برای همکاری با این کشور نیز فراهم آید.

سازمان ایرانگردی و جهانگردی در تلاش است جریان یک‌سویه سفر زیارتی ایرانیان به عربستان را به یک

جریان دوطرفه تبدیل کند. امید می‌رود از سال آینده پروازهای خط هوایی سعودی به سمت ایران به حرکت درآید و از این طریق جهانگردان سعودی وارد ایران شوند.

این موضوع قرار بود از مهرماه گذشته انجام شود، اما به دلیل مشکلات عدیده‌ای که قبلاً وجود داشته است، امید می‌رود در سال ۱۳۷۹ تحقق پیدا کند و شاهد چنین تحولی در امر گردشگری باشیم.

به نظر من اگر بخش‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشور به‌طور جدی امکانات لازم را فراهم کنند، به یقین با کمترین سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری می‌توان به بیشترین درآمد دسترسی پیدا کرد.

### ■ آیا تأسیسات زیربنایی ایران در حوزه جهانگردی در قیاس با استانداردهای بین‌المللی قابل قبول قلمداد می‌شود؟

□ ایران از نظر میراث فرهنگی دارای یک سرمایه‌گذاری تاریخی است. از نظر آب‌وهوا نیز دارای یک سرمایه‌گذاری الهی است که به‌طور طبیعی در کشور وجود دارد.

از نظر تأسیسات زیربنایی، در حال حاضر ۲۰۰ هزار کیلومتر جاده‌های مطلوب و قابل قبول برای گردشگران خارجی در ایران وجود دارد. جهانگردان خارجی می‌توانند در قالب سفرهای گروهی طبیعت‌گرا و ماجراجو از این جاده‌ها عبور کنند.

برآوردها نشان می‌دهد در شهرهای دارای جاذبه گردشگری در ایران حدود ۱۰ هزار کیلومتر جاده وجود دارد که از کیفیت مناسبی برخوردارند.

با تقویت ناوگان حمل و نقل جاده‌ای، مشکل تردد گردشگران با استفاده از خودروهای جمعی بزرگ (اتوبوس) حل خواهد شد. هم‌اکنون در محور تهران - اصفهان - شیراز - تهران - مشهد ناوگان اتوبوسرانی بازسازی شده و به استانداردهای قابل قبول جهانی نزدیک

شده است.

امید می‌رود این حرکت در امر راه‌آهن نیز شکل گیرد تا بتوان عده زیادی از زائران کشورهای مسلمان و به‌ویژه شیعیان جهان را وارد ایران کرد.

**■ در حساب‌های ملی ایران، درآمدهای فرهنگی که به‌طور عمده از راه جلب جهانگردان حاصل می‌شود، چه جایگاهی دارد؟**

□ آمار نشان می‌دهد در جهان حدود ۳۰۰ میلیون مسلمان شیعه وجود دارد که همه آنها علاقه‌مند به دیدار از ایران هستند. این تعداد شیعه علاقه‌مند هستند به اماکن متبرکه ایران سفر کنند و از نزدیک با فرهنگ ایرانی آشنا شوند.

حضور این تعداد زائر خارجی، درآمد ارزی هنگفتی را به دنبال دارد. حضور جهانگردان مختلف در ایران، درآمد ملی را افزایش خواهد داد. این موضوع باید به‌طور جدی برنامه‌ریزی شود.

البته متأسفانه هنوز در حساب‌های ملی ایران، درآمدهای فرهنگی جای خود را باز نکرده‌اند. به همین دلیل بخش فرهنگ کشور در فقر خاص خود می‌سوزد، زیرا آن‌طور که باید و شاید اقتصاد فرهنگ در ایران معنا و مفهوم پیدا نکرده و مورد توجه مسئولان قرار نگرفته است.

به یقین یکی از مزیت‌های نسبی ایران در صحنه اقتصاد جهانی، فرهنگ این کشور است. در نتیجه مسئولان سازمان برنامه و بودجه باید به‌طور جدی‌تری به بخش گردشگری نگاه کنند تا درآمد ارزی مناسبی از طریق صادرات کالاهای فرهنگی کسب شود. جهانگردی را می‌توان به‌صورت یک کالای فرهنگی تلقی کرد.

امروز ایران، یک محل امن برای جهانگردان است. البته مردم نیز باید با جهانگردان برخورد صحیح داشته باشند تا در امر گردشگری موفقیت لازم کسب شود.

دستیابی به سودهای آنی باعث

خواهد شد، رقبای ایران در منطقه گردشگران را به خود جلب کنند و ایران بازار گردشگری را از دست بدهد.

شایان ذکر است، سال گذشته ترکیه از محل جذب جهانگردان خارجی حدود ۱۰ میلیارد دلار درآمد کسب کرد، این امر برنامه‌ریزی فراگیر جلب جهانگرد را نشان می‌دهد، ایران نیز قادر است چنین درآمدی را از راه جلب جهانگردان کسب کند.

یکی از توانایی‌های ایران، میهمان‌پذیری ایرانیان است که از گذشته‌های دور مشهود بوده است. لذا باید افراد و صنوف مختلف که به نوعی با صنعت گردشگری سروکار دارند، حساب شده با جهانگردان خارجی برخورد کنند.

**■ مشکلات مبتلابه بخش جهانگردی و جلب جهانگرد در ایران را ذکر فرمایید.**

□ مهمترین مشکل، نبود برنامه ملی برای جهانگردی است. طی دو سال اخیر در زمینه حل این معضل، اقدامات اساسی صورت گرفته است و به‌زودی برنامه ملی گردشگری ایران با نظارت سازمان جهانی جهانگردی و با استفاده از کارشناسان ایرانی تدوین می‌شود. سند نهایی این برنامه به تازگی در حضور دبیرکل جهانی جهانگردی امضا شد.

با این برنامه حرکت در بخش جهانگردی در ایران سامان پیدا می‌کند. تا امروز به لحاظ فقدان یک برنامه منسجم در بخش گردشگری و تطابق نداشتن رفتارهای مسئولان این بخش با بخش‌های مختلفی که به نوعی در این صنعت دخیل می‌باشند، امکان هماهنگی و استفاده از توانمندی‌های ملی و مجموعه امکاناتی که از طریق حمایت بخش خصوصی می‌تواند برای گردشگری به‌وجود آید، در دسترس نبوده یا بسیار ضعیف بوده است. اگر این مسایل حل شود، فقط مشکلات جزئی وجود خواهد داشت که قابل حل می‌باشد.

در حال حاضر از نقطه آغاز حرکت

یک جهانگرد به سوی ایران تا نقطه پایانی مشکل وجود دارد. به این معنا که وقتی یک جهانگرد می‌خواهد ایران را انتخاب کند، با تصور بدی مواجه می‌شود که در صحنه تبلیغات از ایران وجود دارد. به‌طور طبیعی ایران را انتخاب نمی‌کند. در دو سال اخیر سعی شده است مواردی که می‌تواند این تصور را از بین ببرد، پیگیری شود تا انشاءالله تصویر مناسب و در شأن جمهوری اسلامی از ایران ارایه شود.

سیاست تنش‌زدایی آقای خاتمی و سفرهای ایشان تأثیر مستقیم و بسزایی در امر توسعه جهانگردی ایران دارد. مورد بعد، امکانات پروازی به سوی ایران است، به‌طوری که شبکه پروازی بین‌المللی به سمت ایران شبکه مناسبی نیست.

هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران توان برقراری پروازهای مستقیم از بازارهای دارای جهانگرد به سوی ایران را ندارد و خطوط هوایی خارجی نیز به دلیل مجموعه‌ای از مشکلات به ایران سفر نمی‌کنند.

به‌طور کلی در حوزه شبکه حمل و نقل هوایی به سوی ایران، مجموعه‌ای از مشکلات وجود دارد و سازمان ایرانگردی و جهانگردی امیدوار است با جلسات متعددی که با سازمان هواپیمایی کشوری و شرکت هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران «هما» دارد، بتواند این مشکلات را حل کند.

در حال حاضر سمت و سوی حرکت‌های این سازمان به سمت حل کردن مسایل به نفع توسعه گردشگری است که از این حرکت‌ها نیز استقبال و تقدیر می‌شود. در این رهگذر «هما» در سیاست‌های جدید خود، دفاتر فروش بلیت هواپیمای را به دفاتر جذب جهانگرد تبدیل کرده و با ایجاد معاونت جهانگردی، سعی در توسعه این امر دارد. «هما» تلاش می‌کند تا از طریق شرکت‌های مشارکتی با خطوط پروازی جهان، امکان پروازهای مستقیم به سوی

ایران را فراهم آورد. این امر در مورد مالزی محقق شده است.

در حوزه فرودگاهی نیز هزینه‌هایی که فرودگاه‌های ایران برای پروازهای گردشگری دریافت می‌کنند، در مقایسه با دیگر کشورها بالاتر است که این امر در حال اصلاح است.

امکاناتی که در فرودگاه‌های ایران وجود دارد، جوابگوی حجم عظیم پرواز در داخل کشور نیست. به همین جهت سیاست باز کردن آسمان ایران و دادن اجازه نشست و برخاست به بسیاری از خطوط هوایی در فرودگاه‌های بین‌المللی کشور در دیگر شهرهای ایران همچون اصفهان، مشهد و شیراز جزو سیاست‌های اصلاحی سازمان هواپیمایی کشوری قرار گرفته است.

ارایه خدمات مناسب‌تر در نقاط ورودی جهانگردان و تسهیلات بیشتر در فرودگاه‌ها از اقدامات ارزشمند و قابل تقدیر سازمان هواپیمایی کشور می‌باشد که در حال شکل‌گیری است.

تقویت روند بازسازی حمل و نقل جاده‌ای نقش بسزایی در جلب جهانگرد دارد که امید می‌رود سازمان حمل و نقل پایانه‌های کشور تا پایان سال آینده بخش قابل توجهی از این ناوگان را نوسازی کند و به کمک توسعه گردشگری ملی بیاید.

صدور رواید گردشگری امروز حداکثر بین ۴۸ ساعت تا یک هفته انجام می‌شود که این امر از اقدامات بسیار مثبت وزارت امور خارجه، وزارت اطلاعات و وزارت کشور است. هم‌اینک به سمتی حرکت می‌شود که رواید گردشگری در مبادی ورودی ایران به ویژه در فرودگاه‌ها صادر شود.

در سفر اخیر وزیر امور خارجه به سنگاپور، تفاهمی حاصل شد که بر مبنای آن سنگاپور به عنوان یکی از بازارهای خوب گردشگری، لفو رواید شد و اگر بتوان برای این نوع کشورها که از نقطه نظر اقتصادی و اعزام گردشگر در سطح قابل قبولی هستند، چنین تسهیلاتی ایجاد شود، به یقین به توسعه صنعت

گردشگری ملی کمک شایانی می‌شود. برای یاری رساندن به خودروهایی گردشگران خارجی در جاده‌ها، سازمان ایرانگردی و جهانگردی در حال سازماندهی خدمات امداد بین جاده‌ای است. در این رهگذر خدمت "SOS" در سراسر ایران راه‌اندازی خواهد شد. تشکیلات این امر راه‌اندازی شده و یک شرکت برای این موضوع در کانون اتسومیل‌رانی و جهانگردی ایران اختصاص یافته است. امید می‌رود در این زمینه قدم‌های بزرگتری برداشته شود.

نمونه اولیه این موضوع در جاده تهران - قم به صورت آزمایشی مشاهده می‌شود.

نبود واحدهای پذیرایی بین‌راهی مناسب یکی از بزرگترین معضلات صنعت گردشگری در ایران محسوب می‌شود. مشکل سرویس‌های بهداشتی در ایران و بی‌توجهی به آن از مشکلات مؤثر در توسعه جهانگردی است که از موانع فرهنگی محسوب می‌شود.

در برنامه سوم توسعه، سازمان ایرانگردی و جهانگردی موظف شده است حداقل ۳۰۰ مجموعه بین‌راهی را در فواصل ۵۰ کیلومتری در مسیرهای گردشگری ایران احداث کند که کار شناسایی آنها، تملک زمین و آماده‌سازی آنها در حد قابل توجهی پیشرفت کرده است.

برای رفع کمبود واحدهای اقامتی تا دو سال آینده نزدیک به ۳۰ هزار تخت که هم‌اینک در حال ساخت است، وارد چرخه جهانگردی می‌شود. این در حالی است که در زمینه تخصیص اعتبارات بانکی دولت به دلیل محدودیت‌هایی که دارد، نتوانسته است به وعده‌های خود عمل کند.

امور تصدی کلیه مهمانسراها و اقامتگاه‌هایی که سازمان ایرانگردی و جهانگردی عهده‌دار آن بود، در مقابل بسدهی‌های دولت به سازمان تأمین اجتماعی و صندوق بازنشستگی کشوری به آنها واگذار شد و این نهادها متعهد

شدند با حفظ کاربری این مجموعه‌ها سرمایه‌گذاری‌های لازم را در جهت توسعه واحدهای اقامتی انجام دهند.

- سیاست‌های جدید بنیاد مستضعفان کمک خواهد کرد تا تعداد بیشتری تخت در چرخه جهانگردی وارد شود.

- برای رفع کمبود اقامتگاه در ایران، قرارداد ساخت نخستین هتل با سرمایه‌گذاری ۴۰ میلیون دلار به امضا رسید که امید می‌رود این جریان هر روز تقویت شود.

- سیاست آزادسازی تخت‌هایی که در اختیار واحدهای دولتی می‌باشد، نیز دنبال می‌شود. برآوردها نشان می‌دهد در سازندگان نزدیک به ۲۰ هزار تخت شناسایی شده است که در اختیار نهادهای دولتی است و دوایر دولتی از این تخت‌ها فقط در سه ماهه تابستان استفاده می‌کنند. امید می‌رود با برنامه‌ریزی‌های انجام شده، این تخت‌ها به چرخه صنعت جهانگردی اضافه شود. چنین وضعیتی در شهرهای دیگر نیز مشاهده می‌شود و مهمانسراهای زیادی در اختیار شرکت‌های دولتی و وزارتخانه‌ها می‌باشد که با سیاست دولت در برنامه سوم توسعه این واحدها باید در اختیار بخش خصوصی قرار گیرد.

### ■ آیا صنایع دستی ایران می‌تواند عاملی برای جلب جهانگردان خارجی باشد؟

□ صادرات صنایع دستی ایران به دلیل این که با هنر عمیقی آمیخته است، نمی‌تواند در رقابت با کشورهای چین موفق باشد.

کشورهایی مانند چین، صنایع دستی خود را صنعتی کرده‌اند و به ثمن بخش به دنیا صادر می‌کنند و در حقیقت کار، تلاش و سرمایه کشور خود را به جهانیان می‌فروشند. اما ایران نمی‌تواند در این زمینه موفق باشد، کما اینکه تاکنون نیز موفق نبوده است. اما اگر جهانگردان وارد ایران شوند و صنایع دستی ایران را در محل خریداری کنند، علاوه بر آنکه

فرهنگ کشور صادر می‌شود، به منابع ارزی موردنظر نیز دسترسی پیدا می‌شود.

### ■ یک جهانگرد خارجی چه میزان در ایران خرید می‌کند؟

□ برآوردها نشان می‌دهد یک جهانگرد خارجی معادل ۳۰ تا ۵۰ درصد هزینه‌های اقامت، غذا و حمل و نقل خود در ایران را برای خرید سوغات هزینه می‌کند. برخی نیز پا را از این مقدار فراتر می‌گذارند و با خریدهای هنگفت ایران را ترک می‌کنند.

اخیراً یک گروه ۲۰ نفری ژاپنی که از اصفهان دیدن می‌کردند، هر کدام به‌طور متوسط یکصد هزار دلار خرید کردند. چنین اتفاقاتی بارها به‌توقع می‌پیوندد اما آمار آن در دسترس نیست. اگر جهانگردی توسعه پیدا کند، به یقین می‌توان به منابع آماری نیز به راحتی دسترسی پیدا کرد.

### ■ آیا کشور در زمینه تهیه آمارهای مربوط به صنعت جهانگردی فقیر است؟

□ همان‌طور که گفته شد، یکی از نقاط ضعف، نبود برنامه ملی است. یکی از مسایلی که در برنامه ملی به آن توجه خواهد شد، بحث آمار است. برای آنکه بتوان اطلاعات بهتری ارائه داد، نیاز به آمارهای دقیق است که امید می‌رود با همکاری مرکز آمار ایران با سازمان ایرانگردی و جهانگردی بتوان آمارهای دقیق‌تری را به مردم ارائه داد.

### ■ درآمد گردشگری ایران از جذب جهانگردان خارجی در سال گذشته چقدر بود و امسال چه میزان برآورد می‌شود؟

□ برآورد به‌دست آمده نشان می‌دهد در سال گذشته به‌طور مستقیم ۵۰۰ میلیون دلار از جذب گردشگران خارجی عاید کشور شده است. این رقم امسال احتمالاً بیش از ۶۰۰ میلیون دلار است.

### ■ آیا برنامه‌هایی برای جلب جهانگردان در قالب سومین برنامه توسعه کشور گنجانده شده است؟

□ در برنامه سوم توسعه، برنامه‌های

جلب جهانگردان به‌طور نسبی گنجانده شده است و سازمان ایرانگردی و جهانگردی نیز از برنامه‌های در نظر گرفته شده در قالب آن به نسبت راضی است. این سازمان معتقد است اگر در برنامه سوم جایگاه مدیریت جهانگردی ارتقاء پیدا کند و بتواند در دولت حضور فعال پیدا نماید، به یقین بخش جهانگردی از ظرفیت‌های ملی بیشتر می‌تواند برخوردار شود.

باید گفته شود امکانات حبس شده ملی در ایران زیاد است که می‌تواند به کمک جهانگردی بیاید. به نفع دولت است که با اقدام به خصوصی‌سازی، بهره‌وری سرمایه‌گذاری ملی را بالا ببرد و مشکل جهانگردی را حل کند.

همان‌طور که اشاره شد، از ظرفیت‌های موجود کشور در جهت جذب جهانگردان استفاده کامل نمی‌شود. برای مثال از ظرفیت ریل‌های ایران حداکثر استفاده نمی‌شود، زیرا حجم سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در این زمینه بسیار اندک است و دولت نیز در زمینه سرمایه‌گذاری روی ریل‌ها محدودیت‌هایی دارد. اگر جهانگردی بخواهد توسعه پیدا کند، به یقین باید از این ظرفیت حبس شده بیشتر استفاده کرد.

آمار نشان می‌دهد درآمد ایران از ترانزیت در سال گذشته حدود ۱۰۰ میلیون دلار بوده است که این رقم می‌تواند افزایش چشمگیری داشته باشد. با توسعه گردشگری از امکانات حبس شده می‌توان به نحو شایسته‌ای استفاده کرد.

### ■ به نظر شما جذب چه نوع گردشگرانی درآمدهای ارزی بیشتری دربردارد؟

۱. یکی از شاخه‌های گردشگری بسیار خوب که در حوزه منطقه خلیج فارس می‌توان توسعه داد، هدایت بیماران منطقه به سمت ایران و پذیرایی از همراهان این بیماران است. برای این نوع گردشگران می‌توان برنامه‌های بازدید از

ایران گذاشت.

برگزاری جشنواره‌های هنری، جزو توانمندی‌های ملی است که هم‌اینک حبس شده است. اما با پرداختن به آنها می‌توان درآمدهای ارزی هنگفتی عاید کشور کرد.

هم‌اینک از مجموعه ظرفیت فرهنگی کشور بسیار کم استفاده می‌شود که باید این ظرفیت‌ها را در طول سال سازماندهی کرد تا جهانگردان از آنها استفاده کنند.

هنرمندان، سینماها، تالارهای نمایشی ایران باید به نفع جهانگردی مورد استفاده قرار گیرد. بحث «آفتاب» امروزه در جهان یک بحث جدی است. جزایر قناری فقط در حال فروش آفتاب است و از این راه درآمد ارزی هنگفتی را کسب می‌کند.

ایران امکانات عیدیه‌ای در زمینه آفتاب دارد که با حفظ شئون اسلامی و چارچوب‌های اعتقادی و اسلامی در جزایر جنوبی ایران می‌توان امکانات لازم را برای مسلمانان جهان آماده کرد تا به ایران بیایند و از نعمت آفتاب آن بهره‌مند شوند.

مسلمانان شمال اروپا و اسکاندیناوی، مشتریان پروپاقرص آفتاب هستند و چون چارچوب اعتقادی مشابه ایران دارند و به دلیل شرایط بد اخلاقی و فرهنگی به جزایر قناری نمی‌روند، حتماً به ایران سفر خواهند کرد.

کیش، قشم و چابهار از مکان‌های استفاده از آفتاب برای این نوع جهانگردان است. کیش در حال فراهم کردن چنین امکاناتی است.

### ■ توسعه صنعت گردشگری، همکاری بخش خصوصی را می‌طلبد. سازمان ایرانگردی و جهانگردی برای احیای صنعت گردشگری در این زمینه چه تمهیداتی اندیشیده است؟

□ این سازمان در اولین اقدام خود کانون صنعت جهانگردی را متشکل از اتحادیه هتلداران، اتحادیه دفاتر خدمات جهانگردی و اتحادیه راهنمایان

جهانگردی به وجود آورد.

اتحادیه راهنمایان جهانگردی نیز در حال شکل گیری است و این کانون تا مرحله تصمیم سازی با سازمان ایرانگردی و جهانگردی مشورت دارد.

واگذاری کل مهمانسراها و اقامتگاهها به بخش غیردولتی از دیگر زمینه های وارد کردن بخش خصوصی به این صنعت است. سازمان ایرانگردی و جهانگردی سعی کرده قوانینی را به نفع بخش خصوصی به تصویب برساند.

اولین اقدام در این زمینه آزادسازی ارز ناشی از ورود جهانگرد بود. قبلاً دفاتر خدماتی، فروشندگان صنایع دستی و هتلداران موظف بودند ارز حاصل از ورود جهانگردان را به بانک مرکزی به قیمت هر دلار ۳۰۰۰ ریال عرضه کنند. این امر باعث شده بود جهانگردان ارز خود را وارد ایران نکنند، اما در حال حاضر بانک مرکزی ارز جهانگردان را به قیمت روز بانک صادرات دبی خریداری می کند و کلیه دفاتر خدماتی جهانگردی، هتلداران و فروشندگان صنایع دستی که در شعب مختلف ارزی بانک های ایران حساب ارزی دارند، می توانند ارز خود را به قیمت روز بانک صادرات دبی به بانک مرکزی بفروشند و هر میزان آن را که بخواهند، می توانند برای هزینه های خود استفاده نمایند.

### ■ برای رفع پراکنش امکانات گردشگری چه اقداماتی باید انجام شود؟

۱ | مؤسسات گردشگری باید تلاش کنند در فصولی با نظم خاص جهانگردان را در ایران به حرکت درآورند تا در هر نقطه خاص، کمتر با تراکم جهانگرد و کمبود محل اقامتی روبه رو شویم.

اقدام دیگر جذب سرمایه گذارهای داخلی برای ساخت اقامتگاه و دریافت کمک از مسؤولان مناطق مختلف ایران می باشد. برای مثال در یزد که یکی از نقاط مشکل آفرین برای اقامت

گردشگران است، شهرداری و استانداری آمادگی دارند در اسرع وقت زمین و امکانات مناسب را در اختیار سرمایه گذارانی که در امر ساخت اقامتگاه، سرمایه گذاری می کنند قرار دهند.

بر اساس مصوبه مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۷۸ و ۱۳۷۹ نزدیک به ۳۰ میلیارد ریال در اختیار سازمان میراث فرهنگی قرار گرفته است تا زیر نظر سازمان ایرانگردی و جهانگردی آن دسته از واحدهای میراث فرهنگی که امکان تبدیل آن به واحدهای اقامتی و پذیرایی هست، بازسازی کند.

### ■ آیا می توان از الگوی کشورهای موفق در امر جذب گردشگران خارجی استفاده کرد؟

۱ | معنا و مفهوم «الگو» در بحث گردشگری شاید مناسب نباشد. به همین دلیل برنامه ملی مورد استفاده قرار می گیرد تا الگوی کشورمان با توجه به سازوکارهای فرهنگی مورد استفاده قرار گیرد.

صنعت جهانگردی مشابه صنایع دیگر چون نساجی نیست، بلکه صنعتی است که کاملاً در فرآیندی از مناسبات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی شکل می گیرد. در نتیجه هر استانی، شرایط خاص خود را دارد. باید زیرساخت های جذب جهانگردان در هر منطقه آماده شود و سپس نظام مدیریتی حاکم بر آن سامان داده شود تا راه خود را پیدا کند و نیازی به الگوبرداری نیست. البته از تجارب کشورهای مختلف در امر جذب جهانگردان می توان استفاده کرد.

در قرن بیست و یکم بسیاری از کشورها جذب انبوه گردشگران و جهانگردان را یک خطر جدی برای محیط زیست و میراث فرهنگی خود تلقی می کنند و متناسب با ظرفیت های تعریف شده جهانگردان را به کشور خود راه می دهند. نخستین کشوری که به این

برنامه اقدام کرده، یونان است که باید از تجربیات آن استفاده کرد.

در ایران به دلیل ساختار عقیدتی و فرهنگی، علاقه ای به جذب هر نوع جهانگرد وجود ندارد، بلکه تأکید بر جلب جهانگردان فرهنگی است.

### ■ توصیه شما به سرمایه گذاران در بخش گردشگری چیست؟

□ اگر جریان ورود جهانگرد به ایران تسهیل شود، نیاز به هیچ گونه توصیه ای به بخش خصوصی نیست، به طوری که در سال گذشته و امسال تعداد ۱۵ دستگاه هتل - آپارتمان در تهران، بدون هیچ گونه دخالت دولت ساخته شد و اکنون در حال بهره برداری است. دولت فقط شرایط و امکانات را فراهم کرده است.

اگر امکان ورود گردشگران به ایران فراهم شود، بخش خصوصی متوجه می شود که سرمایه گذاری در زمینه گردشگری توجیه اقتصادی دارد و به سمت آن می رود.

در نقاط مختلف ایران، پروژه های بزرگ گردشگری توسط بخش خصوصی در دست اجرا است و امیدوارانه دنبال می شود. اگر سیاست های کشور در امر گردشگری پایدار شود، بخش خصوصی نیاز به هیچ توصیه ای ندارد، البته باید گفته شود دولت تصمیم جدی به حمایت اقتصادی و سیاسی از بخش خصوصی دارد و امید می رود روزبه روز این حمایت ها به طور مصوب و قانونی اضافه شود.

### ■ آیا نقاط ضعف در جلب جهانگردان در ایران شناسایی شده است؟

□ تا امروز نزدیک به ۷۲ دغدغه این بخش شناسایی شده که متناسب با آنها مسایل به صورت ضربتی پیگیری می شود تا حل شود تا انشاءالله برنامه ملی توسعه گردشگری ایران آماده شود.

